

ข้อคิดคำนึงจากการอ่านนวนิยายเรื่อง"เมียหมอ"

กาญจนา แก้วเทพ

12 เมษายน 2535

ในความคิดเห็นส่วนตัวของข้าพเจ้า นวนิยายเรื่อง "เมียหมอ" นี้มีฐานะโดดเด่นเป็นพิเศษเนื่องมาจากการผนวกเอาเรื่อง 2 เรื่องที่รู้จักกันดีอยู่แล้วสำหรับสังคมญี่ปุ่น คือเรื่องการแข่งขันช่วงชิงกัน และเรื่องฐานะอันต่ำต้อยของสตรีเข้ามาผูกเงื่อน(แบบฝีมือลูกสาวชามูไรที่เชี่ยวชาญเรื่องการผูกเงื่อนเป็นพิเศษ)เข้าไว้ด้วยกันอย่างงดงาม

และในขณะที่ฉากพรางตาของเนื้อเรื่อง ดูเหมือนจะชวนให้เข้าใจอย่างไขว้เขวว่า นวนิยายเรื่องนี้เป็นเรื่องของประวัติศาสตร์การแพทย์ที่ได้ค้นพบยาเสพติดที่ใช้ในการผ่าตัดของหมอญี่ปุ่นเมื่อราวศตวรรษที่ 19 นั้น

ยาที่กลับทำให้ตัวละครหญิงในเรื่องพากันสลบไปสลับอย่างแท้จริงนับตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน ก็คือเนื้อหาระหว่างบรรทัดที่ว่าด้วย "สงครามชิงนาย"กันอย่างถึงพริกถึงขิง แต่ลุ่มลึกและแฝงเร้นของตัวละครหญิง 2 คน

แต่ไม่ว่าตัวละครหญิงตัวใดจะเป็นฝ่ายพ่ายแพ้หรือฝ่ายชนะในสงครามครั้งนี้ก็ตาม ในท้ายที่สุดแล้ว พวกเธอต่างก็ต้องยกธงขาวให้แก่ระบบถือชายเป็นใหญ่ที่ยังครองชัยชนะมาจนถึงปัจจุบันนี้

แก่นเรื่องหลักๆของนวนิยายเรื่องนี้มีบทสรุปอยู่ด้วยถ้อยคำสองคำที่เป็นชื่อของนวนิยายเอง แก่นเรื่องแรกนั้นว่าด้วยเรื่องของความเป็นหญิงที่อาจจะอยู่ในฐานะ "เมีย แม่ พี่สาวหรือน้องสาว" และแก่นเรื่องที่สองก็ว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่าง "หญิง"ในฐานะเมีย กับ "ชาย"ในฐานะหมอ โดยมีความสัมพันธ์ระหว่างหญิงกับหญิงเป็นตัวเปรียบเทียบ

เมื่อเริ่มเปิดฉากของเรื่องนั้น ฉากของนวนิยายเรื่องนี้ยังไม่มีผู้ชายปรากฏให้เห็น และผู้เขียนได้แสดงให้เห็นว่าความสัมพันธ์ระหว่างหญิงกับหญิงนั้น ล้วนดำเนินไปด้วยมิตรภาพอันอบอุ่นต่อกันและกัน ผู้หญิงต่างถือเอาผู้หญิงด้วยกันเป็นวีรสตรีที่เป็นแรงบันดาลใจในการดำเนินชีวิต

อย่างไรก็ตาม ผู้เขียน(ซึ่งเป็นสตรี)ก็ได้ตั้งคำถามกับคุณลักษณะที่ผู้หญิงให้คุณค่าสูงสุด คือ ความสวยงามของรูปลักษณ์ภายนอก คาเอะ- เมียหมอนั้นถูกดึงดูดใจให้ลุ่มหลงอยู่กับความงามที่ดูจะไม่เสื่อมคลายไปของไอซูกิแม่ผัว

การลุ่มหลงไปกับความสวยงามภายนอก ไม่ว่าจะ เป็นของตนเองหรือของผู้อื่นก็ตาม เป็นบทสอนใจผู้หญิงว่า สิ่งที่เรายึดถือให้คุณค่านั้น มันเป็นเพียงภาพลวงตา และมันยังเป็นสนามที่ต้อนผู้หญิงทั้งหลายให้ต้องลงประชันขันแข่งกันและกัน ดั่งเวทีประกวดนางงามต่างๆก็เป็นประจักษ์พยานอยู่

และยิ่งไปกว่านั้น ไม่ว่าจะ เป็นแผ่นหลังที่ตั้งตรงสง่างามหรือผมที่ดูดำเป็นเงาและยาวสลวย อันเป็นเครื่องแสดงถึงความสวยงามนั้น มันได้เป็นประโยชน์ต่อใครบ้าง ในเรื่องเมียหมอนี้ ก็ได้ให้คำตอบไว้ว่า ความสวยงามทั้งหมดของสตรีนั้น ก็ล้วนแล้วแต่เป็นไปเพื่อเสริมบารมีของบุรุษ ของวงศ์ตระกูล หรืออาจจะ เป็นชุมชนของตน

การยึดติดอยู่กับความสวยงามดังกล่าวจึงอาจถือได้ว่า เป็นจิตสำนึกหลง(false consciousness) ที่สตรีส่วนใหญ่ยังถูกชักจูงให้ติดอยู่ใน

แม้สตรีบางคนในรุ่นหนึ่งเช่น โอลิมเปีย จะล้มหายตายจากไปแล้ว ก็ยังพร้อมที่จะมีคาเอะที่ซุ่มซบสืบทอดสำนักดังกล่าวอย่างไม่ขาดสายโดยไม่ใส่ใจจะตั้งคำถามกับมันมากนัก

เมื่อผ่านเนื้อเรื่องแรกๆไป4-5บท ความสัมพันธ์แบบกัลยาณมิตรระหว่างหญิงต่อหญิงก็เริ่มแปรเปลี่ยนไปเกือบจะในวินาทีแรกที่มีผู้ชายปรากฏตัวขึ้นมา และนับแต่วันนั้นเป็นต้นมา ตัวละครหญิงทั้งสองก็เริ่มถกสนทนาความสัมพันธ์แบบเป็นมิตรกันเฉพาะในเบื้องหน้า แต่เป็นศัตรูกันอยู่ในเบื้องหลังและเบื้องลึก

หากเราลองพิจารณาดูว่า รากฐานของความเป็นศัตรูระหว่างสตรีด้วยตนเองนั้นมาจากไหน เราก็จะพบว่า สงครามชิงชายนั้นมีเป้าหมายประการเดียว คือการเข้าครอบครองเป็นเจ้าของของผู้ชายแต่เพียงผู้เดียวไม่ว่าหญิงเหล่านั้นจะอยู่ในวัยเดียวกันฐานะเดียวกัน หรือต่างวัยต่างฐานะก็ตาม

และถ้าเราถามต่อไปว่า เหตุใดผู้หญิงจึงต้องการจะครอบครองเป็นเจ้าของผู้ชายกันนักเล่า เราก็เริ่มเข้ามาใกล้ศูนย์กลางของปัญหามากขึ้นทุกทีแล้ว

เรื่องราวในนวนิยายเรื่อง"เมียหมอม"ก็เป็นเหมือนเรื่องราวทั่วไปในชีวิตประจำวัน ทุกหนทุกแห่งที่ล้วนแต่บอกเล่าเป็นเสียงเดียวกันว่า ในสังคมแบบถือชายเป็นใหญ่ นั้น เห็นจะมีแต่ผู้ชายเท่านั้นที่สามารถมีความทะเยอทะยานในชีวิต สามารถมีเป้าหมายที่ต้องบรรลุในชีวิต และมีสิทธิที่จะล้มเหลวหรือพบความสำเร็จในชีวิตได้

ส่วนผู้หญิงนั้น เธอไม่ได้มีโอกาสเช่นนั้น เพราะสถานที่ที่สังคมกำหนดให้เธอยืนอยู่ เป็นเพียง "ข้างเคียง"ของผู้สำเร็จหรือล้มเหลวเท่านั้น

เมื่อผู้หญิงไม่มีความทะเยอทะยานของตัวเอง ไม่มีเป้าหมายของตัวเอง เธอจึงต้องอาศัยการร่วมขบวนไปกับผู้ชายสักคนหนึ่ง

หากพูดแบบภาษา Existentialist ให้ชัดเจนลงไปก็คือ ในขณะที่ผู้ชายนั้นสามารถวางโครงการต่างๆในชีวิตของตนเองนั้น ผู้หญิงกลับมีชีวิตอยู่อย่างปราศจากโครงการชีวิตของตนเอง

ผู้หญิงจึงเติบโตมาใต้ร่มเงาของผู้ชายตลอดเวลา ความใฝ่ฝันของผู้หญิงทั่วไป จึงเป็นได้เพียงผู้ให้การสนับสนุนและให้กำลังใจแก่สามี ลูกชาย หรือผู้ชายอื่นๆ

“สำหรับภรรยาแล้ว เธอไม่เป็นอะไรเลยสักอย่าง แต่สำหรับลูกชายและสามีนั้น ก็เป็นทุกสิ่งทุกอย่าง ชีวิตทั้งหมดของผู้หญิงจึงล้วนแล้วแต่ออกแบบมาให้พื้นฐานรองรับหรือเครื่องตั้งเวทียสำหรับชีวิตผู้ชายในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง ไม่โดยตรง ก็โดยทางอ้อม ไม่ว่าจะแม่ที่เสียสละ เมียที่อยู่เบื้องหลังความก้าวหน้าของสามี น้องสาวที่ส่งเสริมให้พี่ชายได้เรียน โสเภณีที่หาเงินให้แมงดาใช้ ฯลฯ

พวกเราทั้งมวลที่เป็นสตรีล้วนเป็น “เมียหมอ”ด้วยกันทั้งนั้น ไม่ในทางใดก็ทางหนึ่ง

แม้แต่ในเรื่องของการแข่งขันนั้น ในขณะที่ผู้ชายแข่งขันกันเพื่อความสำเร็จของตัวเอง ผู้หญิงเรากลับแข่งขันกันเพื่อความสำเร็จของผู้ชายที่เราต้องการเป็นเจ้าของ

ในท่ามกลางความสัมพันธ์ที่ตึงเครียดระหว่างสตรีนั้น ผู้ที่เก็บเกี่ยวผลประโยชน์จากทุกฝ่ายก็คือผู้ชายนั่นเอง

ถึงตรงนี้ เราก็คงต้องตั้งคำถามในเชิงคุณค่าว่า การที่มนุษย์เพศหนึ่งยังคงใช้พลังไหลของมนุษย์เพศตรงข้ามเพื่อไปบรรลุเป้าหมายของโครงการในชีวิตของตนเองนั้น เราจะยอมรับกันต่อไปในอนาคตได้หรือไม่

และปริณทณที่การเหยียบหลังไหลกันนี้เกิดขึ้นในสถาบันที่เราพากันไว้เนื้อเชื่อใจอย่างมากที่สุด คือ สถาบันครอบครัว

โคริกุ ตัวละครที่ก้าวพ้นจิตสำนึกกลัวของสตรีมาได้ เธอได้เปิดเผยให้เห็นถึงแก่นแท้ของสถาบันครอบครัวภายใต้ระบบแบบถือชายเป็นใหญ่อย่างจริงจังและตรงไปตรงมาที่สุด

ไม่มีใครปฏิเสธหรือท้อว่า สามีนั้นรักภรรยาของเขาอย่างแน่นอนเหมือนอย่างที่ถูกชายก็ย่อมรักแม่ของตน แต่ความรักของผู้ชายนั้นเป็นความรักที่มีเงื่อนไข เพราะเขาจะรักทั้งแม่และเมียตราบเท่าที่เธอทั้งสองมีประโยชน์ต่อโครงการในชีวิตของเขา

และในบางช่วงขณะ ความรักนั้นยังอาจจะต้องหลีกทางให้แก่ความทะเยอทะยานและความสำเร็จในชีวิตเสียด้วยซ้ำไป

ในทางกลับกัน ความรักของแม่และภรยานั้นกลับเป็นความรักที่ปราศจากเงื่อนไข เพราะสังคมได้กำหนดเอาไว้ว่า ผู้หญิงจะต้องเป็น “เมียและแม่ที่มีแต่ให้” สังคมเช่นสังคมญี่ปุ่นได้ตั้งภาพดังกล่าวเอาไว้เป็นอุดมคติเลยทีเดียว

เพราะฉะนั้น โคริกุน้องสาวที่ยังเป็นโสดอยู่ เพราะชีวิตในวัยสาวของเธอได้ผ่านพ้นไปด้วยการทุ่มเททำงานส่งเสียให้พี่ชายได้เรียนนั้น จึงรู้สึกได้ว่า แม้ว่าเธอจะเป็นโสด แต่เธอก็รู้สึกได้ว่า ตัวเองโชคดีนักหนาที่ไม่ต้องเข้าไปสู่ความสัมพันธ์อันน่ารังเกียจอัปมงคลของหญิงและชายในฐานะสามีภรรยา

แต่แม้กระนั้น เธอเองก็หาได้รอดพ้นจาก “การฆ่าตัวตายในรูปแบบต่างๆของสตรี” ที่ทำให้ชีวิตของบุรุษมีความเจริญรุ่งเรืองอย่างสูงสุดไม่

และกว่าที่ผู้ชายที่มีสติปัญญาล้ำเลิศอย่างหมอเซอิซิงจะเข้าใจถึงแก่นแท้ของชีวิตนั้น ก็ต้องแลกด้วยการตายของบรรดาเหล่าสตรีที่แวดล้อมอยู่รอบตัวไปหลายราย แถมด้วยดวงตาทั้งสองข้างของภรรยาอีกต่างหาก

สำหรับคาเอะผู้ภรยานั้น เธอได้ “ตาบอด” ในแง่สำนึกแห่งความเป็นหญิงมาตั้งแต่เริ่มต้นแล้ว ดังนั้น การสูญเสียดวงตาในระหว่างการทดลองของสมีจึงเป็นเพียงข้อซ้อสุดท้ายของการตาบอดอย่างมีดสนิทของเธอเท่านั้น

ถ้าเช่นนั้นแล้ว ผู้หญิงเราจะมีทางมีดวงตาอันแจ่มใสได้หรือไม่

ดูเหมือนโคริกผู้มีความเข้าใจทุกสิ่งทุกอย่างได้โดยง่ายจะท้อแท้หมดหวังในเรื่องนี้ เพราะเธอคิดว่า “ความสัมพันธ์ที่น่ารังเกียจระหว่างหญิงกับชายนั้น มันเป็นความจริงมาแต่ไหนแต่ไรแล้ว และจะเป็นต่อไปอย่างนี้ตลอดกาลตราบเท่าที่ในโลกนี้ ยังมีผู้หญิงกับผู้ชายคู่กัน

แต่สำหรับคาเอะนั้น การต่อสู้กับตัวเองทำให้ “แสงวูบวาบ” แห่งทางออกไปจากวังวนนี้ปรากฏขึ้นมาเป็นครั้งคราว จากประสบการณ์ชีวิตบางช่วงทำให้เธอได้ค้นพบว่า การมีประสบการณ์ความเจ็บปวดร่วมกันแบบผู้หญิง เช่น การคลอดบุตร ทำให้เธอมีความเข้าใจและมีความเห็นใจแม่ผัวของเธอมากขึ้น

การระลึกถึงปัญหาของหัวอกลูกผู้หญิงด้วยกันเองนั้น น่าจะเป็นหนทางหนึ่งที่ยุหญิงจะสามารถเข้าใจกันและกันได้ อย่างแท้จริง

แต่เนื่องจากคาเอะเป็นฝ่ายชนะ เธอจึงลืมเลือนและหมดโอกาสที่จะพัฒนาจิตสำนึกของเธอให้ก้าวต่อไปจนถึงขั้นที่จะสามารถสร้างสรรค์โครงการชีวิตของตนเองได้

ขีดจำกัดทางประวัติศาสตร์ยังคงพันธนาการคาเอะเอาไว้ให้หยุดอยู่ ณ ตรงจุดนั้น

แต่นี้ก็ล่วงเข้ามาศตวรรษที่ 20 และกำลังจะขึ้นศตวรรษที่ 21 แล้ว ฐานะทางประวัติศาสตร์ของผู้หญิงควรจะก้าวไปให้ไกลกว่าการที่เกิดมาเพื่อจะเป็น “เมีย” ใครสักคน

และถ้าผู้หญิงเราไม่เริ่มต้นเขียนประวัติศาสตร์หน้าใหม่ของตัวเองแล้ว ประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติก็คงเป็นเพียงเรื่องราวของความสำเร็จและความล้มเหลวของผู้ชาย (ที่ภาษาอังกฤษล้อเลียนเอาไว้ว่า **history** ก็คือ **his story** เท่านั้น) อย่างที่มันเคยเป็นมา

และบรรดาสตรีทั้งหลายก็คงเป็นได้เพียงแค่บรรดา “แม่และเมียนิรนาม” ที่ไม่เคยสร้างความภาคภูมิใจอันใดให้แก่เยาวชนสตรีรุ่นหลังที่ก้าวเดินตามมาเลย

ขนาดแผ่นป้ายบนหลุมศพของคาเอะและไอซูกิรวมกัน 2 แผ่น ก็ยังเล็กกว่าแผ่นป้ายของหมอเซอิซิงแผ่นเดียว อย่างนี้แล้ว **history** ก็ต้องเป็น **his story** อย่างจริงแท้แน่นอน
